

RAMOWY PROGRAM OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Toruń, 2014 r.

SPIS TREŚCI:

	Wstęp	3
1.	Definicja przemocy w rodzinie	4
2.	Podstawy prawne ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie	6
3.	Cel programu	7
4.	Adresaci programu	10
5.	Podmioty realizujące program	11
6.	Zasady realizacji programu	19
7.	Ewaluacja	20

Wstęp

Przemoc to intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody. To negatywne, powszechne zjawisko występujące w Polsce i krajach europejskich wymaga podjęcia wielokierunkowych i spójnych działań w różnych dziedzinach w celu przeciwdziałania przemocy domowej. Interdyscyplinarność w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie pozwala na kompleksową i efektywną pracę w celu niwelowania zjawiska przemocy. Zasada ta znajduje podstawę w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz.1493, z późn. zm.), a przejawia się w pracy funkcjonujących w każdej gminie zespołów interdyscyplinarnych, których skład osobowy winien zapewniać spójne, różnorodne i specjalistyczne podejście do indywidualnych osób doświadczających przemocy w rodzinie. W województwie kujawsko-pomorskim, jako jedynym w Polsce, funkcjonuje także w oparciu o zasadę interdyscyplinarności zespół specjalistów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w ramach Kujawsko-Pomorskiej „Niebieskiej Linii” Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, oferujący szeroką pomoc z zakresu pomocy psychologicznej, terapeutycznej, prawnej oraz mediacyjnej.

Podstawę dla opracowania niniejszego programu ramowego stanowi przepis artykułu 6 ustęp 6 punkt 3 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.), zgodnie z którym „Do zadań własnych samorządu województwa należy w szczególności: opracowanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie”.

Niniejszy ramowy program jest spójny z Wojewódzkim programem przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020, który stanowi Załącznik do uchwały Nr 24/899/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 czerwca 2013 r. Głównym celem przywołanego wojewódzkiego programu jest tworzenie warunków umożliwiających realizowanie na szczeblu wojewódzkim oraz w lokalnych samorządach wspólnej polityki regionalnej na rzecz wzmocnienia rodziny, zapewniających jej trwałość, rozwój oraz właściwe wypełnianie przez nią podstawowych zadań. Natomiast ramowy program ochrony ofiar przemocy w rodzinie wskazuje cele, zasady działania, podmioty je realizujące oraz adresatów programu.

Rozdział 1

Definicja przemocy w rodzinie

Ustawowa definicja przemocy określona została w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz.1493, z późn. zm.) w art. 2 pkt 2 zgodnie z którą pod pojęciem przemocy w rodzinie należy rozumieć *jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (...), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.*

W potocznym rozumieniu natomiast jako „przemoc w rodzinie” określa się intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując cierpienia i szkody.

Definicja ta zawiera cztery podstawowe kryteria, na podstawie których, najczęściej, rozpoznaje się przemoc w rodzinie - są to:

- a) intencjonalność – działania osoby stosującej przemoc są zamierzone i celowe, ukierunkowane najczęściej na zdobycie kontroli nad drugim człowiekiem, czy też wymuszenie bezwzględnego posłuszeństwa;
- b) dysproporcja sił – brak równowagi sił w rodzinie, jedna osoba jest zdecydowanie silniejsza od pozostałych osób i mając tego świadomość wykorzystuje swoją przewagę;
- c) naruszanie godności i praw – osoba stosująca przemoc narusza godność innych osób, poprzez np. deprecjonowanie, poniżanie, wyśmiewanie, ośmieszanie;
- d) powodowanie cierpienia i szkód – osoby dotknięte przemocą doznają bardzo bolesnych szkód psychicznych i fizycznych.

Charakteryzując przemoc w rodzinie przez pryzmat form jakie może ona przybrać, wyróżnia się:

- przemoc fizyczną – zamierzone działanie człowieka, zwrócone przeciwko fizyczności członka jego rodziny, niosące ryzyko uszkodzenia ciała, a w szczególności: popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.;

- przemoc psychiczną – wszystkie działania zmierzające do poniżenia ofiary, obrażenia, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości, szantaż emocjonalny, „zabawa” uczuciami członka rodziny, manipulacja, a w szczególności: wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie grózb, itp.;
- przemoc seksualną – zmuszanie ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej wbrew jej woli, a w szczególności: wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.;
- przemoc ekonomiczną – kontrolowanie finansów, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy, zmuszanie do proszenia o pieniądze, uniemożliwianie dostępu do konta bankowego;
- zaniedbanie – stosują ją najczęściej osoby dorosłe wobec dzieci, a także członkowie rodziny wobec swoich starszych lub niepełnosprawnych najbliższych. Przejawia się ono szczególnie poprzez niezaspokojenie ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych, odrzucenie emocjonalne dziecka, brak zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, a także stanem zdrowia i higieną, niezaspokajanie potrzeb żywieniowych i związanych z ubiorem.

Rozdział 2

Podstawy prawne ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Rozdział drugi Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) poświęcony „Wolnościom, Prawom i Obowiązkom Człowieka i Obywatela” reguluje zasady zapewniające każdemu nietykalność osobistą i cielesną oraz stawia na ich straży władze publiczne.

Odzwierciedlanie tych zasad odnajdujemy w zapisach ustaw wskazanych poniżej, stanowiących podstawę ramowego programu:

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.);
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, z późn. zm);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. z 2011 r. Nr 50 poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011r. Nr 126, poz. 718);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245).

Ramowy Program Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie pozostaje spójny z „Wojewódzkim program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020”, a w swych założeniach, wpisuje się w cele Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, przyjętego Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 (Monitor Polski, Dziennik Urzędowy RP z dnia 9 czerwca 2014 rok, poz. 445).

Rozdział 3

Cel programu

Celem głównym ramowego programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie jest **przeciwdziałanie** temu społecznie szkodliwemu zjawisku.

Cele szczegółowe to:

- zwiększenie dostępności oraz wzrost efektywności ochrony osób doświadczających przemocy w rodzinie,
- rozszerzenie form udzielanej pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- pogłębienie wiedzy i świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

Wyznaczone cele mogą być osiągnięte poprzez następujące działania:

I. Działania diagnostyczne:

prowadzenie badań diagnostycznych, polegających na badaniu środowiska oraz indywidualnej diagnozie osoby dotkniętej przemocą, w tym także z wykorzystaniem dostępnej dokumentacji medycznej, psychologicznej, szkolnej i innej, wywiadu z osobą badaną, analizie współpracy służb, instytucji i organizacji w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie na danym terenie, np. funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych. Diagnoza powinna też obejmować rozpoznanie istniejących barier, ograniczeń w zakresie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, co pozwoli podjąć skuteczne działania w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, adekwatne do potrzeb i lokalnej specyfiki.

II. Działania edukacyjno-profilaktyczne:

1. prowadzenie w społecznościach lokalnych kampanii społecznych, organizowanie konferencji, działań edukacyjno-profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w formie warsztatów, szkoleń, pogadanek;
2. rozpowszechnianie informacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie i sposobów przeciwdziałania temu zjawisku oraz dostępnych form wsparcia psychologicznego, prawnego, mediacyjnego, socjalnego, zawodowego, poradnictwa rodzinnego, pedagogicznego oraz medycznego w formie materiałów szkoleniowych i materiałów edukacyjno-informacyjnych (ulotek, stron www);

3. prowadzenie edukacji prawnej w formie poradnictwa w zakresie procedur prawnych; funkcjonowania i zadań niektórych instytucji, zbierania dowodów do spraw sądowych, pisania wniosków/pozwów do sądu;
4. dostarczanie informacji na temat praw socjalnych np. możliwości otrzymania zasiłków, pomocy rzeczowej, a także metod szukania pracy; korzystania z pomocy pracowników socjalnych (m.in. wsparcia przy rozwiązywaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowym prowadzeniu gospodarstwa domowego, aktywizacji zawodowej, pomocy w trudnościach wynikających z załatwiania spraw urzędowych, itp.);
5. promowanie stylu życia i form komunikacji służących poprawie relacji społecznych i wzmocnieniu więzi rodzinnych, w tym edukacji w zakresie prawidłowych metod wychowawczych tzn. budowania konstruktywnych relacji z dzieckiem, dbania o jego potrzeby i wspieranie w rozwoju;
6. zwiększenie kompetencji zawodowych pracowników służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie poprzez szkolenie, uczestnictwo w konferencjach, warsztatach, dostęp do literatury dotyczącej przemocy w rodzinie.

III. Działania pomocowe, interwencyjne:

1. udostępnianie wsparcia psychologicznego, prawnego, mediacyjnego, socjalnego, zawodowego, poradnictwa rodzinnego, pedagogicznego oraz medycznego, poprzez:
 - 1) prowadzenie indywidualnych konsultacji psychologicznych dla osób dorosłych dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - 2) prowadzenie grup wsparcia,
 - 3) prowadzenie grup psychoterapeutycznych dla osób, które doświadczyły przemocy w rodzinie,
 - 4) prowadzenie indywidualnych porad wychowawczych dla rodziców/opiekunów i ich dzieci,
 - 5) prowadzenie zajęć grupowych na temat nauki umiejętności wychowawczych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - 6) prowadzenie treningów samoobrony dla kobiet – ofiar przemocy z elementami nauki zachowań asertywnych,

- 7) prowadzenie warsztatów na temat budowania i wzmacniania poczucia własnej wartości,
 - 8) prowadzenie warsztatów na temat budowania i rozwoju potencjału kobiecości,
 - 9) prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci,
 - 10) prowadzenie zajęć reedukacyjnych dla dzieci z problemami szkolnymi,
 - 11) prowadzenie bajkoterapii dla dzieci z problemami lękowymi, depresyjnymi, zaburzeniami zachowania o charakterze agresywnym,
 - 12) prowadzenie porad lekarza psychiatry dla dorosłych,
 - 13) prowadzenie konsultacji przez lekarza pediatrę lub psychiatrę dziecięcego.
2. udostępnianie wsparcia psychologicznego, prawnego poprzez bezpłatną infolinię;
 3. udzielania wsparcia w ramach interwencji kryzysowej dla osób i rodzin doświadczających przemocy.

Rozdział 4

Adresaci programu

Wszystkie cele i prowadzące do ich realizacji działania określone w przedmiotowym programie prowadzi mają do udzielenia skutecznej pomocy osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, w efekcie zaś do poprawy sytuacji życiowej tej osoby.

Efektywne osiągnięcie celu jest możliwe poprzez spójne i interdyscyplinarne działania podejmowane przez kompetentnych specjalistów działających w ramach wielowymiarowego systemu pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie.

Adresami programu są:

1. osoby doświadczające przemocy w rodzinie, w tym m.in.: dzieci, młodzież, współmałżonkowie/partnerzy, osoby starsze i niepełnosprawne,
2. świadkowie przemocy w rodzinie,
3. społeczności lokalne,
4. podmioty i osoby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
5. osoby zagrożone wystąpieniem zjawiska przemocy w rodzinie.

Rozdział 5

Podmioty realizujące program

I. Katalog podmiotów

Wśród podmiotów mogących realizować program ochrony ofiar przemocy znajdują się:

1. samorząd gminny, samorząd powiatowy i samorząd wojewódzki,
2. jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
3. specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
4. organizacje pozarządowe,
5. jednostki wymiaru sprawiedliwości,
6. jednostki ochrony porządku publicznego,
7. placówki oświaty,
8. placówki służby zdrowia,
9. komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
10. inne podmioty, w tym przede wszystkim zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz punkty konsultacyjne, punkty interwencji kryzysowej, poradnie rodzinne, schroniska, hostele.

Odnosząc powyższy katalog podmiotów do realiów panujących w województwie kujawsko-pomorskim odnotować należy iż w województwie tym funkcjonuje 1 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, 19 Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie, 3 Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie, 141 Ośrodki Pomocy Społecznej, 24 Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, 3 Sądy Okręgowe i 11 Sądów Rejonowych; 4 Rodzinne Ośrodki Diagnostyczno-Konsultacyjne; 3 Kuratorów Okręgowych działających przy Sądach Okręgowych oraz kuratorzy działający przy Sądach Rejonowych; 4 Prokuratury Okręgowe i 24 Prokuratury Rejonowe, 4 Komendy Miejskie Policji, 15 Komend Powiatowych Policji, 58 jednostek poradnictwa specjalistycznego, 20 noclegowni i schronisk.

II. Kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Podkreślić trzeba, iż zgodnie z przepisem art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r. poz. 182,

z późn. zm.) lub ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, z późn. zm.), chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej. Ustęp 2 art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie uszczegóławia kompetencje poszczególnych podmiotów.

1. **GMINA**

Zgodnie z powołanym przepisem do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Z przepisem art. 6 ust 2 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie koresponduje przepis art. 9 a ust.1 wskazanej regulacji. Stanowi on, iż gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym, który jest powoływany przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta. W jego skład wchodzi obowiązkowo przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi. Fakultatywnie skład zespołu może zostać poszerzony o prokuratorów oraz przedstawicieli podmiotów innych, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zespół interdyscyplinarny realizuje działania określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Zespół jest zobowiązany podejmować i realizować ogół czynności w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie, czyli wdrażać procedurę „Niebieskiej Karty”.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r. Nr 209, poz. 1245), wydanym na podstawie art. 9d ust.5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.)
członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej:

- 1) udzielają pomocy osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 2) podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w celu zaprzestania stosowania tego rodzaju zachowań;
- 3) zapraszają osobę, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej;
- 4) opracowują indywidualny plan pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, i jej rodziny, który zawiera propozycje działań pomocowych;
- 5) rozstrzygają o braku zasadności podejmowania działań;
- 6) podejmują działania w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, w szczególności:
 - a) diagnozują sytuację rodziny, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą;
 - b) przekazują informacje o konsekwencjach popełnianych czynów;
 - c) motywują do udziału w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych;
 - d) przeprowadzają rozmowę pod kątem nadużywania alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych lub leków;
 - e) przekazują informacje o koniecznych do zrealizowania działaniach w celu zaprzestania stosowania przemocy w rodzinie.

Osobę nadużywającą alkoholu, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, członkowie zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej kierują do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na gminy obowiązek powoływania Zespołów Interdyscyplinarnych oraz grup roboczych, które opracowują i realizują plany pomocy konkretnej osobie dotkniętej przemocą w rodzinie. Zespoły składają się z przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia i służb kuratorskich. Do realizacji swych działań posługują się procedurami „Niebieskich Kart”. Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy dany podmiot w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych powziął podejrzenia stosowania przemocy wobec członków

rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Zadania przedstawicieli poszczególnych podmiotów

Pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej:

- 1) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
 - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 4) zapewnia osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb, schronienie w całodobowej placówce świadczącej pomoc, w tym w szczególności w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 5) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych:

- 1) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 2) udziela kompleksowych informacji o:

- a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) formach pomocy dzieciom doznającym przemocy w rodzinie oraz o instytucjach i podmiotach świadczących tę pomoc,
 - c) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
 - 4) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Funkcjonariusz Policji:

- 1) udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, niezbędnej pomocy, w tym udziela pierwszej pomocy;
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) podejmuje, w razie potrzeby, inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania;
- 4) przeprowadza, o ile jest to możliwe, z osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wzywa osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie, do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;

- 5) przeprowadza na miejscu zdarzenia, w przypadkach niecierpiących zwłoki, czynności procesowe w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- 6) podejmuje działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą.

Przedstawiciel ochrony zdrowia, tj. osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny:

- 1) każdorazowo udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie.

Jeżeli stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, wymaga przewiezienia jej do podmiotu leczniczego, formularz „Niebieska Karta — A” wypełnia przedstawiciel podmiotu leczniczego, do którego osoba ta została przewieziona.

Przedstawiciel oświaty:

- 1) udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej, oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
 - b) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie
- 2) organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie;
- 3) może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie, na temat konsekwencji stosowania przemocy w rodzinie oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;

- 4) diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w tym w szczególności wobec dzieci;
- 5) udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy dzieciom świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

2. POWIAT

Przepis art. 6 ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie reguluje, iż do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Natomiast w zakresie zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat leży w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

3. SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA

Do zadań własnych samorządu województwa, zgodnie z przepisem Przepis art. 6 ust. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 2) inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;

- 3) opracowywanie ramowych programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz ramowych programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie;
- 4) organizowanie szkoleń dla osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego dysponuje własnym programem korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie pn. „Bez Przemocy. Program korekcyjno-edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie”. Program ten został przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 14/404/14 z dnia 2 kwietnia 2014 roku.

Organizacja szkoleń na podstawie opracowanego programu została ujęta jako działanie realizowane przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Wojewódzkim programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.

Organy administracji rządowej i samorządowej oraz organizacje pozarządowe działają na zasadzie wzajemnej współpracy wobec zjawiska przemocy w rodzinie. Obowiązek ten wynika z przepisu art. 9 ust 1 powołanej ustawy, zgodnie z którym organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Ustęp 2 przytoczonego przepisu daje podstawę do zlecenia przez organy administracji rządowej lub samorządowej realizacji zadań określonych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.).

Stworzenie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie opartego na współpracy różnych podmiotów ma na celu zwiększenie efektywności działań zmierzających do niwelowania tego niepożądanego zjawiska.

Rozdział 6

Zasady realizacji programu

W celu efektywnej realizacji programu niezbędna jest transparentność zasad jego prowadzenia. Zagwarantowanie przejrzystości i czytelności zasad realizacji zostanie osiągnięte poprzez określenie:

1. miejsca realizacji programu - wskazanie gdzie będą odbywać się zajęcia dla uczestników; w jakich warunkach oraz gdzie prowadzone będą prace administracyjno-biurowe na rzecz danego programu, miejsce realizacji programu nie może być tożsame miejscem, w którym realizowane są programy dla osób stosujących przemoc w rodzinie,
2. formy proponowanych zajęć (np. grupowe, indywidualne, warsztatowe, treningowe, itp.) oraz ich wymiaru, tj. liczbę godzin poszczególnych zajęć,
3. liczby uczestników na danych zajęciach,
4. norm, zasad i praw obowiązujących uczestników oraz realizatorów,
5. zasad korzystania z dostępnej infrastruktury,
6. zasad prowadzenia i przechowywania dokumentacji, ochrony danych osobowych, list obecności uczestników,
7. zasad współpracy z innymi podmiotami (organizacjami, instytucjami) działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar na danym terenie.

Opracowanie programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie powinno być oparte na konkretnych założeniach i rekomendacjach wynikających z przeprowadzonej diagnozy społecznej (środowiskowej), uwzględniającej rozmiary zjawiska, sytuację psychospołeczną ofiar przemocy w rodzinie oraz konsekwencje, wynikające z danego stanu rzeczy. Oznacza to, że program ochrony ofiar musi być **adekwatny do potrzeb** występujących w danej sytuacji. Okres realizacji programu powinien być odpowiedni do problemów, jakie posiada osoba dotknięta przemocą w rodzinie i celów programu. Realizacja programu ochrony ofiar przemocy winna przebiegać **kompleksowo i komplementarnie** z programami oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych i terapeutycznych adresowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie. Podmioty realizujące program powinny przestrzegać **zasady etyki** zawodowej np. tajemnicy dotyczącej problemów klienta.

Rozdział 7

Ewaluacja

Przebieg i efekty realizacji programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie objęte są działaniami monitorującymi i ewaluacyjnymi, prowadzonymi przez realizatorów programów opracowanych i realizowanych na danym szczeblu samorządu terytorialnego czyli przez gminę, powiat czy województwo. Należy określić czas przeprowadzania ewaluacji i sposób monitorowania osiągnięcia celów (głównego i szczegółowych). Etapami ewaluacji są:

- gromadzenie danych,
- analiza danych zmierzająca do oceny czy wyznaczone cele zostały osiągnięte,
- opracowanie środków i sposobów na poprawienie efektywności zaplanowanych działań,
- sprawozdawczość (raportowanie).

Opracowanie projektu:

Agnieszka Regel-Brajsa, Katarzyna Łęgowska